

Název tématu: **Měšťanské Klatovy – Novověk II. – industrializace**Autor libreta: **Jan Jirák*****Historický rámec***

V nejstarších dobách v Klatovech a okolí převažovalo zemědělství a průmysl navázaný na zpracování produktů ze zemědělské produkce. Mezi nejvýznamnější patřilo hlavně chmelařství a na něj napojené pivovarnictví. Toto odvětví však v průběhu 18. století poněkud ustoupilo. Ze zemědělské výroby kraj proslul nadále ovocnářstvím. Velké sady jabloní a hrušní budovala na svých polnostech převážně šlechta. Mezi významné podnikatele v ovocnářství na Klatovsku patřili například chudeničtí Černínové či týnečtí Kolowratové. Dalším ovocem, které se na Klatovsku pěstovalo, sklízelo a následně ve velkém vyváželo, byly švestky. Jejich pěstování a následný vývoz převážně do Bavorska patřil například i k významným příjmům místního jezuitského hospodářství. Ve vyšších oblastech regionu se pěstovalo obilí, hlavně oves. Klatovsko stálo i u kolébky výroby pražené cikorie, k jejíž výrobě bylo třeba čekankového kořenu. V tomto odvětví se výrazně Klatovsko zapsalo do dějin českého potravinářského průmyslu. V dobách, kdy jednotlivá odvětví městského hospodářství ovládalo cechovní uspořádání, hrál v Klatovech prim cech řeznický. S tím souvisel i rozsáhlý chov dobytka hovězího, vepřového i skopového jak na okolních panských i měšťanských statcích, tak na předměstí samotného města.

Další plodinou, která přinášela regionu bohatství a stála u vzniku podniků, která se stala symbolem hlavně Klatov samotných, byl len. Soukenictví a plátenictví patřilo k prudce se rozvíjejícímu odvětví. V samotných Klatovech proto prádelnický průmysl postupně přebíral vedení a první větší dílny a manufaktury se věnovaly právě prádelnické výrobě. Její významnou součástí byla samozřejmě domácí výroba plátna a jeho následné dodávání do městských manufaktur k dalšímu zpracování, jako bylo například barvení a další.

S rostoucím bohatstvím některých měšťanů docházelo stále častěji ke střetu se zastaralým cechovním řádem a středověkými privilegii města. Z nich hlavně právo mílové a propinační bylo stále častěji obcházeno i jednotlivými měšťany, kteří si z vydělaných peněz nakupovali v okolí města statky či dokonce drobná panství a na nich se snažili provozovat různé obory v rozporu s městskými privilegii. Ač se tak často ocitali v soudních sporech s městskou správou, zisk, který jim toto konání přinášelo, jim za to stál. Dalším elementem, který ovlivňoval v námi sledované době hospodářský chod města, bylo zapovězení Klatov židovskému obyvatelstvu. Nejen pro podnikatelské aktivity, ale i pro

bydlení samotné. To vedlo k rozvoji jimi provozovaných podniků v okolních vrchnostenských městečcích. Jednalo se hlavně o vinopalny a výrobní potaše.

Výrazné proměny nastaly po revolučních událostech v roce 1848. Nově vzniklá občanská společnost otevřela cestu k podnikání nejen místním obyvatelům, ale padl i zákaz platící pro Židy. První továrničky, které v Klatovech začaly vznikat v polovině 50. let 19. století, se věnovaly v drtivé většině prádelnictví. Základní kapitál do nich investovalo právě židovské obyvatelstvo z okolních městeček, kde postupně židovské komunity slábly a často zanikaly, protože se většina jejich příslušníků stěhovala do Klatov. Prádelnické firmy se zakládaly v historickém centru města nebo v těsné blízkosti městských hradeb. Nejstarší klatovská továrna tak stála přímo na náměstí. Další podniky, opět většinou v židovských rukou, vznikaly podél hlavní dopravní tepny, která procházela tehdejším městem. Jednalo se o továrny pánů Rosenbauma, Perelise, Kottala, Stadlera a rodiny Wienerů.

Dalším průmyslovým odvětvím, které Klatovy proslavilo, se stalo strojírenství. V polovině 19. století vznikla továrna na stroje a slévárna Schifauer. Z malého podniku se postupem času vypracovala na smělého konkurenta plzeňských Škodových závodů a patřila ke špičce v oblasti vývoje a výroby zařízení skláren, brusíren zrcadlového skla, pivovarů, lihovarů a dalších technologií v průmyslové oblasti. Zároveň byla významným dodavatelem armády, která v průběhu 19. století v Klatovech výrazně posílila svoji stálou posádku. S příchodem stálé vojenské posádky do Klatov se v první polovině 19. století začal rozvíjet i průmysl kožedělný. K jeho zásadnímu rozmachu došlo ale až v poslední čtvrtině 19. století.

Další továrny se otvíraly až v souvislosti s dokončením železničních tratí, které v průběhu necelých dvou dekád proměnily Klatovy v jedno z průmyslových center západních Čech. S rozvojem podnikání sílilo i postavení původních měšťanských rodin. Rostlo jejich bohatství a v Klatovech se začaly v měšťanských domácnostech objevovat i luxusnější předměty či věci odpovídající módním dobovým trendům.

S růstem počtu továren a provozů se zvyšoval i počet obyvatel města, protože sem mířily stovky zaměstnanců zmíněné industrie. Pro ně byly budovány obecní bytové domy na periférii města. S nimi přicházely i sociální problémy. Proto se ve městě začala posilovat i správní a bezpečnostní složka moci. V roce 1852 se zde např. zřídilo četnictvo, jelikož dosavadní městské bezpečnostní orgány přestávaly situaci ve městě a okolí zvládat a bylo třeba pomoci ze strany státu.

Dokumentace

Předměty každodenní potřeby z domácností vyšší, střední i lidové vrstvy (nádobí porcelánové, plechové, sklo, přístroje...), luxusnější starožitnosti z měšťanských domácností (sošky, svícny, obrazy,

historické zbraně...), nábytek (drobný) a další zařízení bytu (např. kamna), výrobky či propagační předměty místních továren (obalový materiál – např. lahve, dózy, plechovky, vzorkovníky...), nářadí a pracovní pomůcky z jednotlivých oborů místní industrie (včetně starších předmětů připomínající období cechů (do roku 1850), pro četnictvo části uniformy, výstroje a výzbroje (šavle, pistole, puška).